

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUP 205 ÅR

- og dets 40 år
i Kgs. Lyngby

Religiøns og Historie	Religiøns Lærdomme	Religiøns og Bibelsk Historie	Religiøns Lærdomme
Ordnings lov	Naturhistorie	Geografi	Danske Ornamenter og Høvløvelse
Ordnings lov	Et debathæfte		Lørdag
Ordnings lov	Torsdag og Fredag		Lørdag
Ordnings lov	Regning og Geometrie		Regning
Ordnings lov	Skrivning		Klavirøvelse
Ordnings lov	Sjungeøvelser		Klavirøvelse
Ordnings lov	Helligeddyrkning og Sjungeøvelse		
Ordnings lov	Helligeddyrkning (om Sommeren)		
Ordnings lov	Tjst og Regning		
Ordnings lov	Bibelsk Historie og Catechisation		

Udgivet af
Forlaget Jonstrups Venner

up seminarium, marts 1791.

JONSTRUP 205 ÅR

*– og dets 40 år
i Kgs. Lyngby*

Et debathæfte

**Et forslag til forsøg med
Jonstrup som en regional-global pædagogisk højskole,
og noget om seminarieplanlægning ved Kaj Bonde**

JONSTRUP 205 ÅR

Udgivet af støttekredsen Jonstrups venner
Redaktion: Kaj Bonde, Børge Hjerinov
Sats og tryk: Clemenstrykkeriet, Århus

Kopiering fra denne bog er kun tilladt
i overensstemmelse med overenskomst
mellem Undervisningsministeriet
og Copy-Dan.

© 1995 Forlaget Jonstrups Venner

JONSTRUPS ÅR OG DAGE:

Stiftelsesdagen: 25. juni 1790.

Startdagen (fødselsdagen): 14. marts 1791.

Udvandringen til Jonstrup: 1809.

Flytning til Ballerup (tur-retur): 1944-45

Flytningen til Lundtofte 19. august 1955.

Flytning til Fortunen 1960

Det nye statsseminariums indvielse i Lyngby: 6. september 1961.

Jonstrupsamfundet dannet: 1919.

Nedlæggelsen af Jonstrup: 1. august 1989 (sammenlægning med Blågaard).

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Indledning	5
14. marts 1791, et seminarium åbner. Da folket fik sine lærere, og folkeoplysningen sit fundament. v/ Kaj Bonde	
Jonstrup Statsseminariums indvielse i Lyngby den 6. september 1961. Artikel fra Jonstrupbogen 1962, red. af Viktor Pedersen	10
Jonstrup Statsseminarium i dansk politik. v/ Vagn Jensen.	19
Seminarieplanlægning. Balancepunkter i dansk læreruddannelse. v/ Kaj Bonde.	21
Historisk oversigt over de danske seminarier 1790-1990.	23
Kaj Bonde: »Et kapitel af nedlæggelsens saga«	28
Har Jonstrup Statsseminarium en fremtid i Lyngby, som regional/global pædagogisk højskole? Et rundspørge til lokalpolitikere i Lyngby, samt Lyngby kredsens folketingskandidater.	32
Epilog: Tragtbærerbilledet Jonstrup og lovgiverne. Forsøget og lovparagrafferne	43
Konklusion. En henvendelse til folketingets uddannelsesudvalg. v/ Kaj Bonde.	46

Forord

Hvordan markerer man bedst en 205 års dag, og en 40-årig epoke i en gammel institutions historie?

Et jubilæumsskrift eller en studie- og debatbog, der inddrager erfaringer fra den godt 200-åriges brogede historie?

Jeg har valgt studie- og debatbogen for også at give vægt til den fremtidsversion, der er dennes bud på at møde de nye udfordringer, som læreruddannelsen står overfor i det internationale samfund, der vokser frem, og som vil berøre alle uddannelser.

Hvordan kan Jonstrup forblive et navn, der er en del af det seminariebillede, som fremtidens seminarieplanlægning bør tegne, og ikke en decimal på den skolehistoriske hylde?

Desværre har ministeriet ikke villet støtte projektet; men heldigvis trådte støttekredsen »Jonstrups Venner« til og skabte det finansielle grundlag for udgivelsen. Kredsen af Jonstrups venner dokumenterede i kontant form, at sansen for de gamle Jonstrupværdier: Kontinuitet, kammeratskab og kollegialitet stadig står i pari.

Mottoet for denne udgivelse har været den grønne erfaring høstet på de pædagogiske marker: Et forsøg er bedre end ti forbehold!

Kaj Bonde
Lyngby, maj 1995

Da folket fik sine lærere og folkeoplysningen sit fundament

Da de første danske lærere for ca. 200 år siden kom ud fra seminariet, hed det sig, at hvor man før tvang eleverne til lærdom, så løb de nu til skole så glade, som var det til et gilde. Hermed blev sat et mål for al god formidling i folkeoplysningens tjeneste, som det fortsat er vigtigt at holde sig for øje.

Den 14. marts er en af de store mærkedage i det danske undervisningssystemets historie. Den 14. marts 1791 blev det akademiske dannelses- og uddannelsesmonopol brudt. Da blev et »seminarium til duelige skoleholderes dannelse« åbnet på den fornemme lystgård Blågården, hvis park gik ned til Peblingesøen. Den dag sad 14 håbefulde unge mænd sammen med deres lærere. De blev budt velkommen af den ærværdige biskop Balle, som holdt en lang tale om skolen som kirkens datter og om den uddannelse, de nu skulle i gang med for at tjene deres konge og land.

Fire af rigets bedste mænd havde arbejdet i længere tid for at få virkeliggjort deres vision om en uddannelse af dygtige skoleholdere til de hundreder af skoler, der nu skulle åbnes, så almuens børn kunne få del i den oplysning, dannelse og uddannelse, der lå bag den store skolekommissions arbejde. De fire mænd var finansminister J.H. Schimmelmann, statsmanden Chr. Ditlev Reventlow og hans visionære bror Ludvig Reventlow, samt Sjællands magtfulde biskop H.E. Balle. De havde hver for sig deres tanker om, hvordan den egnede lærer skulle være. Schimmelmann tænkte på sine skoler på godset, der var bygget til Guds ære og kongens gavn. Ludvig Reventlow så helst, at uddannelsens mål var at uddanne »nøjsomme og ganske for bondestanden dannede fornuftige skolelærere«, som hver især skulle være »den oplyste bonde blandt bønder«. Endelig foretrak Balle, at uddannelsen foregik på landet hos dygtige præster, og han var meget betænkelig ved at placere uddannelsen i København, med al storbyens ondskab og for-dærv.

De fire mænd havde selv udarbejdet skema og læseplan for de første lærerstudierende. Fagplanen var tilrettelagt sådan, at der var fag for både hoved, hånd og hjerte. Denne bredde og alsidighed har siden været et bærende princip i dansk folkeoplysning og kulturformidling i skolen såvel som på biblioteket og i Danmarks

Radio. Læseplanen var et kompromis mellem de filantropiske ideer og gammel kirkelig tradition for formidling. Og dog rummede den kimen til en folkelig dannelse, der kan udtrykkes således: »Lær hvad I kan og tjen hvor I kan, for I er folkets sønner« i modsætning til den akademiske tradition: »Studér hvad I vil, for I er herrer i åndernes rige.«

Hvem var de så, disse 14 unge mænd, der havde fulgt opfordringen til at få den nye uddannelse, som kongen et halvt år i forvejen, den 25. juni 1790, havde sat i værk? Kravet til optagelse var beskedent. Der var ingen betingelse om latinskolebaggrund, og alene heri lå et stort brud med fortidens tradition for uddannelse til stillinger i det offentliges tjeneste. I stedet skulle ansøgerne møde med en vandelsattest og en anbefaling fra gode folk i sognet. De var i egentligste forstand folkets sønner. Der var således et par håndværkersvende og i øvrigt sønner af bønder, degne og håndværkere. I den akademiske verden blev der gjort grin med dem og set ned på dem, på deres klædedragt og provinsielle væremåde, og de blev omtalt som halvstuderede røvere. Der blev set med stor mistænksomhed på denne nye stand, der voksede frem og måske kunne true hævdvundne positioner.

De fire store mænd havde også omhyggeligt udvalgt seminariets lærere. Der var f.eks. den professionelle digter og litterat Riber og musikeren Zinck, der skulle være sang- og musiklærer. Alle lærerne fik tjenestebolig på Blågården, der skulle være et internat, og de skulle have det daglige tilsyn med de studerende, mens kommissionen selv ville varetage det faglige tilsyn og den økonomiske styring.

De udarbejdede ligeledes et reglement, der fastlagde forventningerne til de studerendes daglige færden på seminariet i og udenfor undervisningstiden, der strakte sig fra kl. 6 morgen til kl. 22 ud fra devisen om, at lediggang er roden til alt ondt. Reglementet ville utvivlsomt chokere enhver studerende i dag ved dets styrende karakter. Men for de fire mænd var det vigtigt, at denne nye gruppe af kongens loyale tjenere fik en uddannelse, der havde som mål at »den frie bonde kan vorde en oplyst, flittig og god, hæderlig og lykkelig borger«, som det nu står mejslet på Frihedsstøtten. Dette borgerideal står vel stadig til troende.

De nye læreruddannede fik ret og pligt til at søge alle ledige skolelærerembeder på krongodserne og på øerne, og de fik pligt til også at undervise den del af den konfirmerede ungdom, der fik lyst til at få del i samme grundlæggende færdigheder og kundskaber som børnene.

Skolelæreren fik også tildelt den opgave, som anført i anordning om skolevæsenet på landet, at udvide og befæste de kundskaber, som de unge allerede »havde erhvervet sig, samt at benytte sig af den indflydelse, en sådan vedvarende undervisning til at gøre dem bekendt med de pligter, som deres alder og forandrede vil-

kår påkrævede. Således efter mulighed fremme sædelighed, flid og huslig lyk-salighed. Og dette gøres ved at afholde vinterskole to gange om ugen, hvortil der hver gang anvendes 1 time, således at der til mandspersonerne gives en time om aftenen og til pigerne 1 time om dagen«. Hermed var grunden lagt for den vedvarende folkeoplysning i dette land, byggende på principper om frivillighed, fritid og alsidighed.

Trods den megen skepsis, der blev disse første seminarister til del, fik de en enestående flot hilsen fra Det Kongelige Teaters scene kort tid efter de havde forladt seminariet. Teatret opførte syngestykket »Peters Bryllup« med tekst af T. Thaarup og musik af J.A.P. Schultz. Her hedder det i en af scenerne om den nye landsbyskolemester:

»Han er forstandig og lærer, som det bør sig, Sognets Ungdom.
Og derfor kan vi takke Kongens Omsorg.
Han er oplært dertil af Kongens Penge.
Du har selv hørt, hvor han kan spille Orgel og anden Strengelig.
Men i hans Skole, der må du komme, naar han underviser saa tydeligt.
Før tvang man børn til lærdom. Nu løber de, som var det til et Gilde
og hører til, som naar i gamle Dage vor Mor fortalte os om
Holger Danske.«

Her er det lykkedes Thaarup i et enkelt vers at formulere en gylden regel for al folkelig formidling. Hvad enten der er tale om skoleelever, radiolyttere eller arbejdere på kursus, så vil de glæde sig over ny viden og indsigt, hvis blot formuleringen er i orden.

I dag er dannelse et mangetydigt begreb. Den store danske ordbog bruger et par spalter på at forklare det. Den smukkeste definition, jeg er stødt på, skyldes den dansk-jødiske forfatter M.A. Goldschmidt: »Ved dannelse forstår jeg den udviklede evne til at være opmærksom, opfatte og tilegne sig en tanke, være selvstændig i sin dom, ville noget om og noget ganske lidt på åndens gebet.«

Spørgsmålet er så, hvilket borgerideal dannelsesbegrebet nu skal tjene. Mit bud er:

Den demokratiske verdensborger, der har tilegnet sig global tænkning, viden og kunnen og har udviklet en sammenhængsforståelse mellem de biologiske, fysiske, psykiske, sociale og økonomiske faktorer, der spiller ind, hver gang fællesskabet, det nære og det fjernere, står over for en større opgave.

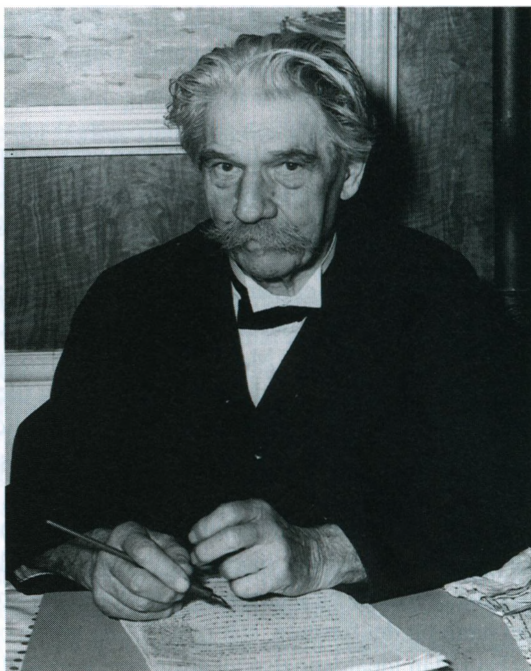
En sådan idealdannelse vil stille hele vort undervisningssystem, fra grundskole

til universitet, over for en ny stor udfordring, der kun kan løses ved en samordning af kræfterne. Så måske skulle undervisningsministeren nedsætte et udvalg til koordinering og ajourføring af læseplanerne på de forskellige uddannelsesniveauer, ud fra en helhedsorienteret og global vinkel.

*Kaj Bonde
Lyngby den 22. februar 1995*

Albert Schweitzer: **»Ærefrygten for livet«** **Er en global dannelse en mulighed?**

*Albert Schweitzer (1875–1965).
Fransk filosof, teolog, organist
og læge. Fik Fredspris i 1952.
Albert Schweitzer kan vist med
rette kaldes dette århundredes
første verdensborger. Han
skabte det grundlag, der kunne
udgøre kimen i en egentlig
global etik, f.eks. udtrykt i hans
to lettilgængelige værker, der
begge foreligger på dansk:
»Kulturens forfald og
genrejsning (Kbh. 1950)« og
»Ærefrygten for livet«.
(POLFOTO)*

Læreruddannelsen og den globale virkelighed

Den globale dannelse i læreruddannelsen må for mig bestå i at udvikle en opmærksomhed over for de faktorer: fysiske, biologiske, psykologiske og sociale, der er bestemmende for børns vækst, læring og udvikling. Jvf. konventionen om Barnets rettigheder, se f.eks. Jonstrup 204 år, Dannelsens nye virkelighed side 30 f.f.

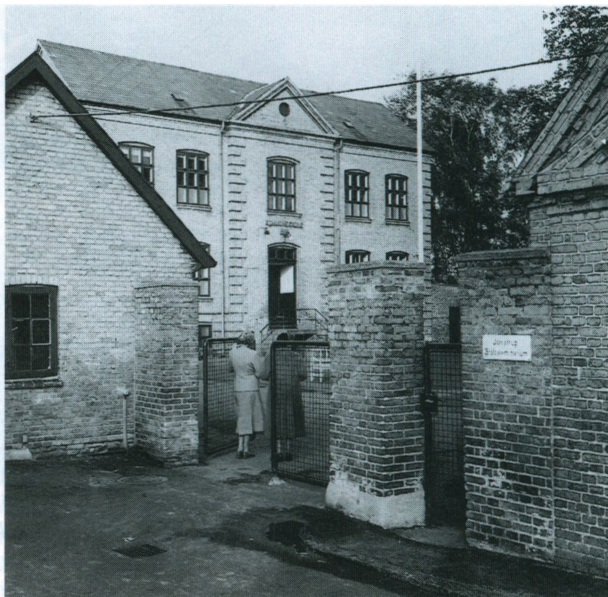
Jonstrup statsseminariums indvielse

Den 6. september 1961

Jonstrup seminarium er blevet indviet adskillige gange, og i indvielserne genspejler dets bevægede historie sig. Første gang var det første Blaagaards åbning den 14. marts 1791, og da var der ikke nogen større højtidelighed, idet førstelærer Claussen ganske enkelt indledte undervisningen med tale og bøn; men indvielsen på Jonstrup den 8. oktober 1809, der blev foretaget af biskop Balle i overværelse af en stor kreds indbudte, var mere højtidelig. Så kom mange rolige år, omend truslen om flytning af seminariet med mellemrum dukkede op; men den 7. november 1936 var der efter en omfattende modernisering af seminariet en stor indvielsesfest, som blev overværet af undervisningsminister Jørgen Jørgensen, og i 1946 finder på ny en indvielse sted, da seminariet efter beslaglæggelsen 1944–1946 vendte tilbage fra udlændigheden i Ballerup. Denne genindvielse, som fandt sted den 23. marts 1946, var en stor festdag, præget af lettelsen over, at den onde tid var forbi, og over, at Jonstrup fik lov til at fortsætte. Flytningen til Lundtofte

*Lundtofte gamle skole,
som den så ud,
da seminariet flyttede ind
i bygningen august 1955.*

*Billedet er venligst
udlånt fra lokalhistorisk
samling på
Frieboeshvile i Lyngby.*

gamle skole markeredes ved en højtidelig indvielse af de interimistiske lokaler den 19. august 1955. Den blev foretaget af undervisningsminister Julius Bomholt i overværelse af en stor forsamling. Men langt den største og festligste indvielse i seminariets historie var den, der fandt sted den 6. september 1961 i det nyopførte seminarium på Fortunen, hvor Jonstrup statsseminarium efter mange trængselsår fandt sit endelige bosted.

Trongårdsskolen blev taget i brug 1959, og seminariet begyndte undervisningen 1960, men selve indvielsen var blevet udsat, indtil byggeriet og de store haveanlæg var i orden, og den våde sommer sinkede arbejdet, så at alt først var klart i september. Til højtideligheden havde Undervisningsministeriet og Lyngby-Tårnbæk kommune indbudt 300 gæster. Da der var tale om en dobbeltindvielse, nemlig baade af seminariet og Trongårdsskolen, var det en repræsentativ forsamling af ministerielle embedsmænd med de to undervisningsministre, den afgående Jørgen Jørgensen og den nyudnævnte K. Helveg Petersen i spidsen, sidstnævnte dog endnu denne dag som statskonsulent, og af kommunalfolk: borgmester Paul Fenneberg med Lyngby-Tårnbæk kommunalbestyrelse og de omliggende kommuners skoledirektører o.m.a. Jonstrupsamfundet var repræsenteret af formanden og redaktøren, men derudover var flere jonstrupper af de ældre årgange mødt frem. I alt var der med lærere og elever 600 deltagere, det antal festsalen kan rumme.

Seminariets splitflag og Trongårdsskolens flag hilste de store skarer, der stævnedes til indvielsen, og markerede, at den nye undervisningsanstalt var rejst af stat og kommune i fællesskab. Højt og frit ligger bygningen, og med sine gule mure og matsorte tage passer den godt ind i de smukke omgivelser med Dyrehaven til den ene side og åbne marker med fjerne skove til den anden. Glæde og feststemning prægede forsamlingen, og det var der i sandhed ogsaa grund til. Samfundets repræsentanter, de statslige og kommunale myndigheder, kunne med tilfredshed pege paa, hvad der her var gjort for den opvoksende ungdom, bygmestrene kunne være stolte over det smukke værk, de har skabt, og lærere og elever kunne glæde sig over de enestaaende arbejdsforhold, de her har fået. Størst var vel glæden over det fuldførte værk hos seminarirektor Aage Morville, der med fremsyn, eminent dygtighed og utrolig udholdenhed og arbejdsindsats har været den drivende kraft i det storstilede foretagende.

Men hos en lille gruppe, de gamle jonstrupper, var glæden blandet med vemod. Selvfølgelig kunne de som skolemænd kun glæde sig over, hvad der her er skabt, men det er blot så helt anderledes end det gamle Jonstrup, det hele er så nyt og virker fremmed. Når han kom til fest på Borgen i gamle dage, hilste splitflaget ham ogsaa velkommen, når han fra hulvejen i Måløv bakke så ud over landskabet,

På talerstolen kontorchef Vagn Jensen.

hvor borgen lå som et lysende samlingspunkt midt i dalen omgivet af skov, sø og eng – her på Fortunen ligger seminarieret højt, og ens blik kan ikke omfatte det hele, men kun brudstykker, hvilket simpelthen skyldes bygningens udstrækning, den er ca. 1 km i omkreds. Alt er anderledes: de kvindelige elever er i flertal, motorkøretøjer dominerer, færdselsbetjente dirigerer trafikken, pulserende liv, moderne indretninger – hvilken forskel fra det gamle fredelige sted! Jonstrup er kommet på toppen! Det er fremtiden, der kommer os i møde. Den gamle jonstrupper gør sig sine tanker: kan noget af det, der var af så stor værdi for os på det gamle sted, leve videre på det nye? Eller bliver det kun navnet, der føres videre? Fremtiden vil vise det, og den gamle jonstrupper kan kun håbe på, at det bedste vil overleve og sammen med det nye, som skal komme, gøre Jonstrup seminarium til stedet, hvor den unge lærer kan hente værdier, han kan leve videre på i sin fremtidsgerning.

Kl. 10 samledes man i den store festsal, hvor mange nok studsede over de ubehandlede vægge, der står i den mørkegrå cement, men samtidig glædede man sig over det farvestrålende scenetæppe, der som kontrast virker vældig oplivende. Efter rektors velkomst sang forsamlingen Jakob Knudsens »Se, nu stiger solen ...« – strofer, der passede så godt til lejligheden, hvor solen stiger op over det gamle seminarium efter den lange mørke tid. Først talte kontorchef i undervisningsministeriet Vagn Jensen, byggeudvalgets formand, som bl.a. fremhævede begivenhe-

dens sjældenhed, idet det nye Jonstrup er det første nybyggede statsseminarium i vort århundrede. Han bragte en varm tak til rektor Morville og overgav derefter seminariet til undervisningsministeren, hvem han takkede for godt samarbejde.

Undervisningsminister Jørgen Jørgensens tale blev påhørt med særlig interesse, da indvielsen var hans sidste officielle embedshandling. Talen var bredt anlagt med perspektiv udadtil og indadtil. Han påpegede, at hele den videregående uddannelse, som nu bygges op, forudsætter, at grundlaget, arbejdet i folkeskolen og på seminarierne, er i orden. Stor opmærksomhed vakte det, da ministeren oplyste, at lærerhøjskolen inden længe ville få status som højere læreanstalt for fagene pædagogik og psykologi. Han takkede den fremsynede Lyngby-Tårnbæk kommune, fordi opgaven med at opføre seminarium og skole havde kunnet løses i fællesskab. Ministeren sluttede med disse afskedsord:

»Det varer ikke mange timer, før jeg forlader en gerning, som i et langt spand af år har taget mit hjerte. Jeg har naturligvis gjort mange fejl, men jeg har oprigtigt søgt at arbejde i skolens tjeneste og forlader nu min plads med forvisning om, at det frugtbare, der er i gang, vil leve videre til lykke og velsignelse for vort folk.«

Borgmester Paul Fenneberg, hvis velvilje overfor projektet har betydet så meget for dets gennemførelse, udtalte sin glæde over de nye statsinstitutioner i kommunen og bragte en varm velkomst til seminariet. Seminariets kor og orkester fremførte meget smukt dele af D. Buxtehudes kantate »Eders hele værk«, og derefter talte seminarirektor Aage Morville, hvis tale, der gjorde et dybt indtryk, også har bud til gamle jonstrupere. Den bringes her i sin helhed.

Seminarierektor Aage Morvilles tale

Det er med en oprigtig følelse af taknemmelighed og ansvar, at vi i dag modtager disse bygninger som samfundets gave til vort gamle seminarium. Vi bringer en tak til undervisningsminister Jørgen Jørgensen, hvis varme interesse for læreruddannelsen nu i dag sætter denne sidste frugt. Også departementets embedsmænd takker vi for velvilje og forståelse. Vi takker de bevilligende myndigheder for, at vi blev sat i stand til at bygge en så smuk og veludstyret skole. Vi bringer en tak til Lyngby-Tårnbæk kommune for den pragtfulde grund, som blev skænket os, foruden at kommunen også på anden måde har hjulpet seminariet. Vi befinder os udmærket i denne kommune. Vi takker vore dygtige arkitekter, ingeniører og havearkitekt for dette smagfulde og praktiske kompleks, hvis grundidé stemmer så godt med de pædagogiske bestræbelser, som bærer seminariets arbejde. Vi takker den store stab af dygtige håndværkere, både mestre og svende, som har udført et

virkeligt kvalitetsarbejde. Vi bringer endelig en tak til byggeudvalget for den interesse og omhu, der er udfoldet for at få rejst et seminarium, som kan udtrykke statens vurdering af læreruddannelsens betydning.

Vi er kommet til Lyngby som et gammelt seminarium med en ærfuld historie. Gennem 170 år har seminariet haft en særlig tilknytning til Københavns omegn og Nordsjælland, hvorfra ca. 70 pct. af eleverne kommer, og hvortil en meget stor del af dem vender tilbage som lærere. Anbragt i denne naturskønne egn, hvor der endnu græsser køer uden for vore vinduer, og hvor der dog er så let adgang til hovedstadens kulturelle institutioner, kan vi i vort arbejde have blikket vendt både mod land og by.

Vi er lykkelige over at have fået nyt udstyr til alle lokaler og nyt undervisningsmateriel, tilpasset efter de nye opgaver, vi nu stilles overfor, ikke mindst på det naturvidenskabelige område. Næsten alt det gamle inventar var så totalt opslidt, at det ikke lod sig overføre til de nye omgivelser. Men gamle jonstruppere vil dog hist og her finde ting, som minder om det gamle seminarium.

På rektorkontoret findes to gamle minder, som symbolsk udtrykker et seminararbejdes to aspekter. Der står et gammelt bornholmerur, som stammer fra det oprindelige Blaagaard fra 1791, og det har gjort hele felttoget med fra den gamle fabrik uden for voldene, over Jonstrup til Fortunbyen. Det har angivet tiden for de skiftende forstandere og mindet om, hvornår det var passende at gå hjem i seng. Dag efter dag, årti efter årti har det stået med sin sagtnodige dikken og fortalt, at tiden går.

Hvad har den ikke oplevet, den gamle svend, det eneste vidne til talløse samtaler mellem forstander og elev. Den har set aspiranter komme for at melde sig ind. Den har set forældrenes bevægelse, når de afleverede deres søn til seminariet. Den var til stede, når nogen følte trang til at lette hjertet lidt. Den har hørt om glæder og sorger, alle ungdomslivets besværligheder. Den har overværet, at alle eksamenskarakterer blev ført til protokols, og den har hørt tårerne falde fra dem, som ikke stod sig i konkurrencen. Den er fuldt fortrolig med alle elevsituationer. Derfor holder jeg af det gamle ur som en erfaren ven, der ved mere end os alle. Men den står blot og siger, at tiden går.

I de sene aftentimer, når lysene er slukket både oppe og nede, og violin og orgelspil er forstummet, og man er alene tilbage, så er det, som om den skifter udseende. Så står den som en gammel skælm, der smiler drilsk ad de naive sjæle, som tror, at tiden går. Det er jo kun et par pinde, som går rundt, tiden selv bliver stående. Det ydre kan forandres. Bornholmeren har selv været omgivet af plys og portiere og møbler i alle stilarter og er nu havnet i et raffineret kontor med teak og

stål. Men det væsentlige forbliver det samme. De menneskelige problemer er ens, enten eleverne sidder i diplomat og stive flipper eller i Texasbukser og en spraglet skjorte, tg i regning, ingen penge, Weltschmerz, usikkerhed i det livsanskuelige. Viseren går rundt på skrømt, tiden står stille, menneske er menneske i 1791 og 1961, ved Søndersø og Fortunbyen.

Det gamle ur, det eneste vidne gennem 170 år til elevernes problemer, står for mig som symbolet på det menneskelige element i læreruddannelsen. Uden den vordende lærers personlige modning og udvikling gennem nederlag og sejre er arbejdet gjort forgæves. Den lærer, som ikke har noget at give af, havner hurtigt i gold rutine. For seminariets 300 elever er der nu her på dette herlige sted skabt alle betingelser for udfoldelse af et frugtbart og frisk ungdomsliv, som sammen med selve studiet kan fremme den personlige udvikling og den sociale tilpasning. Her kan seminarietiden blive til de bedste år.

I et latinsk digt står der disse ord: »Ikke så meget et hjem som et gæstested, thi vi fugle bygger ikke rede for os selv«. Eleverne kommer ikke her for at blive. Vel kan de få et vidunderligt sted for samvær, hvor de kan dyrke alle interesser, musik, idræt, holde studiekredse og meget andet. Men det er kun et gæstested, forud ligger arbejdet i folkeskolen, som de skal uddannes til. Vi fugle bygger ikke rede for os selv.

På væggen i rektorkontoret hænger en anden antikvit, det ældste seminarie-skema i Danmark, dateret den 14. marts 1791, seminariets første dag. Det angiver de 14 fag, som den tids lærerstuderende måtte arbejde med. Det er stort set de samme som nu, bortset fra at eleverne den gang også havde havebrug som fag. Det hænger der som et memento om folkeskolens krav. Som seminariets fædre, grev Bernstorff, grev Schimmellmann, biskop Balle og de andre den gang tænkte på, hvad Danmarks børn trængte til, sådan er det nu vor opgave at se ud ad vinduet over til Trongårdsskolen og gøre op, hvad vi mener, at børnene i 1961 har brug for. Vi må til stadighed afpasse uddannelsen efter skolens skiftende krav. Netop i disse år står folkeskolen over for en indgribende fornyelse. Men det store initiativ, der er taget, rejser vidtrækkende krav til læreruddannelsen. Nye fag trænger sig på, nye metoder er påkrævet. Urets viser går rundt. Det, der var godt for 30 år siden, slår ikke til mere. Pædagogik er ikke noget en gang for alle fastslået, men en stadig higen efter at finde de bedst mulige veje for undervisning og opdragelse. Urets visere går rundt, tiden skrider, og står dog i en vis forstand stille. Barnets trang til kærlighed, til forståelse og nænsom hjælp er hævet over tiden. Seminariet er ikke et hjem, men et gæstested, hvor der forberedes det, der skal ske i skolens brogede liv. Vi fugle bygger ikke rede for os selv.

Vi vil altid bestræbe os på at forene det menneskelige element med det pæda-

gogisk-tekniske. Vi vil til vore evners yderste grænse gøre, hvad vi kan for at møde tidens krav, men vi vil ikke glemme, at et varmt og rigt hjerte er en lærers vigtigste egenskab.

Med tak for alt, hvad vi her har modtaget, vil vi ønske Guds velsignelse over dette sted.

Efter rektors tale sang seminariets kor »Nu rinder solen op af østerlide«, hvorefter statskonsulent K. Helveg Petersen i en kort tale bl.a. fremhævede værdien af, at der bliver opdraget til demokrati og samarbejde. Viden er ikke nok: i familien som i samfundet og i de internationale forhold må man tage hensyn til andre. Der var desuden taler af formanden for Lyngby-Tårnbæks skoleudvalg, kontorchef O. Harkjær, skoledirektør Th. Thomsen, Trongårdsskolens inspektør, J. Lollike, og som et frisk og muntert indslag i den temmelig lange talerrække myldrede en stor skare børn fra Trongårdsskolen ind på scenen og glædede forsamlingen med »Viva la musica« (Prætorius/G. von Bülow).

Helt igennem var indvielsen en smuk og festlig højtidelighed, som de, der overværede den, vil mindes med glæde. En og anden af de ældre savnede måske nok lidt historisk perspektiv – det var jo dog et gammelt traditionsrigt seminarium, der genindviedes – idet talerne, bortset fra rektor Moville, fortrinsvis holdt sig til nutid og fremtid; men da højtideligheden sluttede med Jeppe Aakjærs »Som dybest brønd ...«, fornemmedes alligevel lidt af historiens vingesus.

Herefter var der forevisning af seminariet. Alt er smukt, moderne og hensigtsmæssigt, og her er ikke knebet på pladsen. Side 18 bringes oplysninger, der angiver størrelsesforholdene m.m. Ikke mindst imponeres man af gårdspladsernes og haveanlæggenes størrelse. Der er en stor flisebelagt plads med bænke i læ af beplantninger, seminariehave og på arealet mellem svømmehal og skole en græsplæne på ca. 1 ha. Trongårdsskolens legepladser og haveanlæg er ualmindelig smukt anlagt, og hertil kommer det store idrætsanlæg. I selve bygningen spejder en gammel jonstrupper forgæves efter en jonstrupsk mindestue, men den kommer – indtil videre er de mange dimissionsbilleder placeret i forstuen ved gymnastiksalene.

Efter gennemgangen bød værterne på frokost, og den var meget festlig. En skare fikse kvindelige elever betjente gæsterne så omhyggeligt, at man skulle tro, at der blandt de nye fag også var kursus i opvartning. Der var flere talere, som tolkede deres følelser. Således fik man lejlighed til at se og høre seminariets arkitekt, professor Erling Langkilde, der sammen med arkitekt Ib Martin Jensen har skabt et værk, de med stolthed kan vise frem, og som sikkert i lang tid fremover vil stå

som et mønster for seminariebyggeri. Andre talere var ingeniør O. Drost, der i en versificeret tale tolkede håndværkernes følelser, og seminarielektor Axel Holkenov, som fremsatte sit syn på de nye forhold.

Under frokosten bragte Jonstrupsamfundets formand en hilsen fra Samfundet og overrakte rektor en dirigentklokke som gamle jonstrupperes gave.

INSTITUTIONERNES STØRRELSE

Grundareal:

Skolen:	38.300 m ²
heraf idrætspladser	19.800 m ²
Seminariet, ...	47.900 m ²
heraf idrætspladser	18.400 m ²

Bebygget areal:

Skolen:	5.500 m ²
Seminariet, ...	7.250 m ²
heraf svømmehal	850 m ²
kollegium	1.600 m ²
boliger, garager og transformerst.	500 m ²
seminariet i øvrigt	4.300 m ²

Etageareal:

Skolen:	6.000 m ²
Seminariet, ...	9.150 m ²
heraf svømmehal	850 m ²
kollegium	2.200 m ²
boliger, garager og transformerst.	500 m ²
seminariet i øvrigt	5.600 m ²

Byggesum for seminariet: 7.650.000 kr. + 1.855.000 kr. til inventar og udstyr + 400.000 kr. til supplerings af bibliotek og samlinger.

Byggesummen for Trongårdsskolen inklusive inventar og samlinger andrager godt 6 mill. kr.

Jonstrup statsseminarium i dansk politik

Jonstrup Statsseminarium frembyder et tragisk – og skræmmende – eksempel på misforholdet mellem partipolitik og faktiske realiteter.

Det hæderkronede statsseminarium fik efter meget besvær en renaissance ved flytning fra Jonstrup til Lyngby.

Seminariets rektor *Aage Morville* drøftede sine problemer med ministeriet: »Det ser ud til, at vi skal dø stråddøden, fordi vi ikke engang kan få et kollegium til dem, der kommer langvejs fra, samtidig med at vi plages af støjen fra flyvestationen. Vi møder modstand på begge områder. Årsagen synes at være kombinerede personlige og politiske hensyn. Vi burde nok flytte, men det støder også på modstand. Man måtte i det mindste betale arkitektens udgifter til det kollegieprojekt, som han har udført på egen risiko.«

Morville lod sig trøste med ordene: »Jeg har da før set finansudvalget omgøre en afgørelse. Vi prøver igen!«

Denne gang var *Julius Bomholt* minister. Han aftalte med finansudvalget, at man skulle se forholdene på stedet.

Bomholt kørte derud i sin ministerbil, og kontorchefen kørte i bus fra folketinget sammen med finansudvalget.

Efter besigtigelsen spurgte kontorchefen, om udvalget ikke kunne tænke sig at drøfte sagen i et klasseværelse, før man skiltes. Ingen gjorde indvending.

Efter denne forhandling meddelte formanden, *Jensen Broby*, at bevillingen var tiltrådt.

Morville og *Bomholt* strålede.

Men *Broby* sagde ved afskeden foran Christiansborg: »Ja, du vil jo blæse på finansudvalget. Og så slipper du endda godt fra det. Jeg vil aldrig mere fortælle dig noget.« Han var ordholdende.

Flytning og projektering blev gennemført traditionelt og indvielsen berammet. Ministeren (*Jørgen Jørgensen*) måtte ikke optræde offentligt, fordi der var udskrevet valg til folketinget.

Jeg fik derfor den opgave både at aflevere seminariet og modtage det på ministerens vegne.

Det vakte opmærksomhed og politisk kritik. Hvortil kom, at den endelige be-

villing til bohavet ved indvielsen var blevet forsinket af departementet.

Denne synd kan aldrig sones.

Jørgen Jørgensen var efterfulgt som minister af *K. Helveg Petersen*, der lod sig presse til – med min godkendelse – at rejse tjenestemandssag, der blev forestået af landsdommer, senere højesteretspræsident *Mogens Hvidt*, der fastslog, at den anklagede embedsmand ikke havde gjort sig skyldig i tjenesteforseelse.

Men den politiske fornærmethed fortsatte. Hvilket er en anden historie.

Skotterup, den 10/4-1995

Vagn Jensen

Noget om seminarieplanlægning

I henhold til læreruddannelsesloven (LL) paragraf 7, skal et privat seminarium indgå som et hensigtsmæssigt led i en landsomfattende planlægning til opfyldelse af konstaterede eller forventede behov.

Problemet mellem behov og kapacitet kan i et historisk tilbageblik (jvf. den historiske oversigt), løses ved at oprette det antal institutioner, der til enhver tid skønnes at være behov for.

Myten om, at et seminarium, når det først er oprettet, ikke kan nedlægges, kan afvises ved et blik i den historiske oversigt.

Eller problemet kan løses ved, at man søger at inddrage nye ansøgergrupper og tilrettelægger en særlig læreruddannelse for dem, således som det skete, da kvinderne skulle inddrages i læreruddannelsen. Da oprettede man særlige småbørns- og forskoleseminarier eller endog særlige kvindeseminarier. Et andet eksempel er etableringen af den særlige studenterlinie – først på 2 1/2 år, senere på 3 år.

Desuden kan nævnes etableringen af aftenseminarier i slutningen af 1940'erne.

Set i fremtidsperspektiv kunne man forestille sig etableringen af et tilvalgsstudium – jvf. lovens paragraf 3.

Endelig kunne man tænke sig at åremålsbegrænse en godkendelse af et seminarium til en periode på f.eks. 20 år. Erfaringer viser, at der i et sådant spænd af år kan etableres et studiemiljø, og at der i øvrigt sker så store ændringer i skolesystemet, at en nyvurdering af læreruddannelsesloven alligevel bør finde sted.

En sidste mulighed er at søge læreruddannelserne tilrettelagt efter en *enhedslæreruddannelse*, således at beskæftigelsesmulighederne dækker alle skoleformer, hvortil staten yder støtte fra 1. klasse til 1.g.

Trykgraden i en sådan uddannelse må være didaktikken, således som f.eks. fysikken er det for de forskellige ingeniøruddannelser.

Jeg forestiller mig her et forsøg med eller på Jonstrup som et *tilvalgsseminarium*. Et tilvalgsseminarium, som er karakteriseret ved principielt at være åbent for alle, der ønsker et erhvervsskifte, og som har påbegyndt eller afsluttet en kortere eller længere videregående uddannelse.

Tilvalgsseminariet skal være for dem, der ønsker i læreruddannelsen at få godskrevet relevante elementer fra tidligere uddannelse.

Jeg mener, en sådan mulighed vil kalde nye ansøgere frem, således som det f.eks. skete, da aftenseminarierne i 1949 begyndte deres virksomhed. Men da tiden og uddannelsens vilkår i dag er anderledes, er der brug for en ny og anderledes løsning, som jeg mener et tilvagsseminarium vil kunne tilbyde.

Desværre foreligger der jo ikke en systematisk bearbejdelse af de erfaringer, der er høstet ved aftenseminarierne. Men så meget står dog klart, at denne løsning har både personlige, faglige og sociale konsekvenser, der er vanskeligt forenelige med et dagseminarium. Eksempelvis går alt, hvad der hedder seminariets sociale aktiviteter, fløjten for de aftenstuderendes vedkommende. Samtidig er den økonomiske fordel ved en sådan dobbeltdrift til at overse.

Tilbage er således kun en bedre lokaleudnyttelse, men her findes der andre veje for en institution, f.eks. til folkeuniversitets virksomhed og lignende folkeoplysende arbejde.

Historisk oversigt over de danske seminarier 1790-1990

På de følgende sider bringes en oversigt over seminarieudviklingen 1790-1990, der er udarbejdet på grundlag af Erik Nørr's standardværk »Lokalsamfundenes kamp om seminariedriften«.

Oversigten er udarbejdet med det formål at illustrere nogle balancepunkter i dansk seminarieplanlægning samt at dokumentere, at der intet hold er i myten om, at når et seminarium først er oprettet, kan det ikke igen nedlægges.

Endvidere skulle oversigten dokumentere, at der på intet tidspunkt i det historiske forløb har været fastlagt et bestemt antal institutioner for at dække lærerbeho-
vet. Ej heller, at der er fundet nogen formel for, hvor store eller små institutionerne kan være. De aktuelle tanker er uden hold i den historiske virkelighed. Derimod er der god hold i, at de små institutioner bedre har kunnet varetage den personlighedsudvikling, der altid har været ledsagemotiv i læreruddannelsen, som det bl.a. kommer til udtryk i den gældende formålsbestemmelse, hvori der bl.a. står: Paragraf 1, stk. 2, sidste punkt: »Uddannelsen skal bidrage til at fremme de studerendes personlige udvikling...«

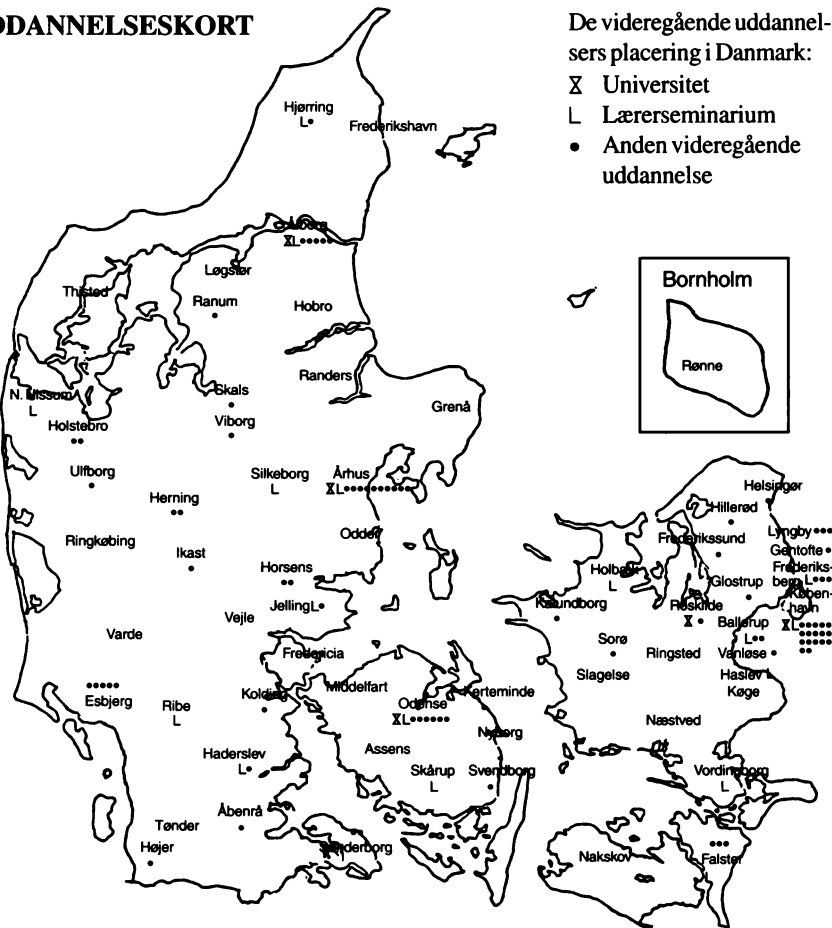
Det faglige niveau på seminarierne må vurderes i forhold til den skolelovgivning, som har udviklet sig igennem de seneste årtier.

I 1901 fik vi »almen skoleloven«, som lagde grundlaget for enhedsskolen. I 1937 kom loven, der centraliserede landsbyskolevæsenet og åbnede mulighed for at knytte realafdelinger til centralskolen, samtidig med at de praktiske fag, såsom sløjd, skolekøkken og håndarbejde, fik en mere fremtrædende placering.

Dette, sammen med de øgede krav til fremmedsprogsundervisningen i folkeskolen, lagde grunden til liniefagsundervisningen på seminarierne, hvor sigtet egentlig var et bifagsniveau.

Kilde til seminarieoplysningerne, der bringes på de følgende sider, er Adda Hilden og Erik Nørr: »Lærerindeuddannelse – Lokalsamfundenes kamp om seminariedriften«, side 392 ff.

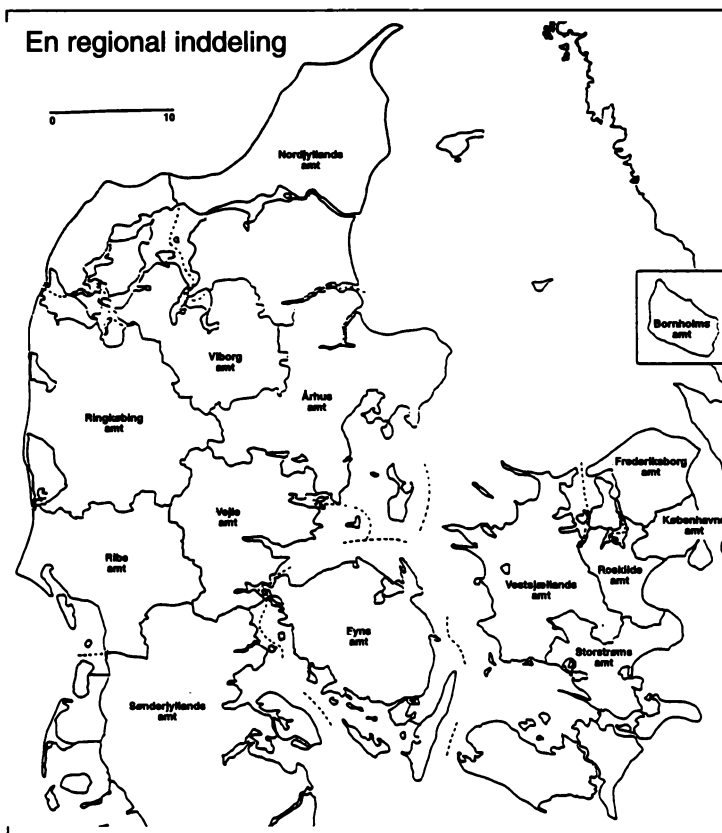
UDDANNELSESKORT

Uddannelseskortet kan rejse mange spørgsmål, f.eks. hvad med at følge det forslag om at inddele landet i uddannelsesregioner, som får ansvaret for, at alle regionens unge kan få den uddannelse/videregående uddannelse, deres lyst samt evner rækker til? Og hvad med alle de hvide pletter på kortet? Fortæller de den politiske realitet om befolkningens »lige« adgang til de videregående uddannelser?

Hvor blev de nye universitetscentre af? F.eks. det vestjydske, det midtjydske og det sydjydske?

Hvordan skal den efteruddannelse og omskoling samt vedligeholdelse, der mere og mere trænger sig på, finde sted, når alle erkender, at befolkningens hjerner, viden og kunnen er det eneste vedvarende råstof, det danske samfund disponerer over? Hvilken uddannelsestype dækker bedst de hvide pletteres behov?

Copyright Kort- og Matrikelstyrelsen 1990 (A83-90).

Den amtskommunale inddeling. De amtskommunale grænser er tillige grænserne for inddelingen i statsamter.

Folketal pr. 1/1-94:

Københavns Amt:	604.762	Frederiksberg Amt:	348.491	Roskilde Amt:	222.704
Vestsjællands Amt:	287.266	Storstrøms Amt:	257.148	Bornholms Amt:	45.067
Fyns Amt:	466.567	Sønderjyllands Amt:	251.663	Ribe Amt:	221.368
Vejle Amt:	335.266	Ringkøbing Amt:	269.448	Århus Amt:	614.223
Viborg Amt:	230.193	Nordjyllands Amt:	487.757		
Kbh.s kommune	466.129	Fr.berg kommune:	87.200		

Allerede betænkning nr. 531, om seminarieplanlægning fra 1969, foreslog at landets daværende 22 seminarier inddeltes i områder, der stort set fulgte amtsgrænserne, i dette tilfælde statsamtsgrænserne, for at sikre et tilstrækkeligt rekrutteringsgrundlag, jvf. her betænkningens side 33 ff.

Seminariernes navne	Oprettelses år	Ophørt år	Stats (S) el. privat (P) drevet	M/K eller fællessem. (F)	Geografisk placering (ø-v-s-n)
Besser Præstegårdsseminarium:	1812	1818		M	
Blaagaardsseminarium (I 1896 og 1904 sammenlagt med henholdsvis Vesterbros og Kbh.s seminarier. I 1989 sammenlagt med Jonstrup statssem. og hedder herefter Blaagaard Statssem.	1859	1984		M (K fra 1953)	Ø
Blaagaard Statsseminarium: (Optaget i 1995: 300)	1984	Virker stadig	S	F	Ø
Borris Præstegaardsseminarium	1806	1826		M	V
Brahattroløborgs Skolelærerseminarium:	1795	1826	S	M	Fyn
Brøndbyvester Præstegaardsseminarium:	1802	1820		M	Ø
Den danske Realskoles seminarium:	1907	1919		M	
Statsseminariet på Emdrupborg:	1949	1984 (Sammenlagt m. Blaagaard)	S	F	Ø
Esbjerg Seminarium (Aftensem.):	1949	1992 (1989 sammenlagt m. Ribe)	P	F	V
Femmers Kvindeseminarium:	1861	1938		K	Ø
Frederiksberg Seminarium: (Optaget i 1995: 156)	1919	Virker stadig	P	M (F fra 1923)	Ø
Gedved (stats) seminarium:	1862	1986	P	F	V
Haderslev Statsseminarium: (Optaget i 1995: 174)	1884 (som præsjisk lærerseminarium) 1920 som dansk sem.	Virker stadig	S	M (F fra 1923)	S
Haslev Seminarium: (Optaget i 1995: 156)	1905	Virker stadig	P	F	Ø
Hellerup Seminarium:	1953	1986		F	Ø
Herning Seminarium:	1960	1992		F	V
Hjørring Privatseminarium:	1905	1917	P	F	N

Seminariernes navne	Oprettelses år	Ophørts år	Stats (S) el. privat (P) drevet	M/K eller fælles-æm. (F)	Geografisk placering (ø-v-s-n)
Hjørring Seminarium: (Optaget i 1995: 145)	1957	Virker stadig		F	N
Holbæk Seminarium: (Optaget i 1995: 174)	1960	Virker stadig	P	F	Ø
Horsens Kvindeseminarium:	1878	1918		K	V
Jølling Statsseminarium: (Optaget i 1995: 174)	1841	Virker stadig	S	M (F fra 1962)	V
Jonstrup Statsseminarium:	1791	1990	S	M (F fra 1953)	Ø
Kolding Seminarium:	1952	1992	P	F	V
Københavns Dag- og Aftenseminarium (KDAS): (Optaget i 1995: 232)	1949	Virker stadig		F	Ø
Københavns Forskoleseminarium:	1901	1937		K	Ø
Københavns Seminarium af 1861:	1861	1896	P	M	Ø
Th. Langs Forskoleseminarium:	1891	1965	P	K	V
Th. Langs Seminarium:	1896	1986	P	K (F fra 1933)	V
Lyngby Statsseminarium: (Djursland)	1813	1874	S	M	V
Marselisborg Seminarium:	1952	1989	P	F	V
Neksø Privatseminarium:	1896	1918	P	F	Ø
Nylars Præstegårdseminarium:	1816	1825	P	M	Ø
Det nødvendige Seminarium (Ulfborg):	1972	Virker stadig	P	F	V
Nørre Nisum Seminarium: (Optaget 1995: 145)	1892	Virker stadig	P	M (F fra 1907)	N
Odense Forskoleseminarium:	1908	1966	P	K	
Odense Seminarium: (Optaget i 1995: 224)	1895	Virker stadig	P	F	
Den frie Lærerskole, Ollerup: (Optaget i 1995: ?)	1949	Virker stadig	P	F	

Seminarlærernes navne	Oprettelses år	Ophørt år	Stats (S) el. privat (P) drevet	M/K eller fællessem. (F)	Geografisk placering (Ø-V-S-N)
Ranum Præstegaardsseminarium:	1816	1820	P	M	N
Ranum Statsseminarium: (Indtil 1848 Snedsted Præstegaards seminarium)	1812	1987	S	M (F fra 1921)	N
Ribe Privatseminarium:	1899	1918	P	F	V
Ribe Statsseminarium: (Optaget i 1995: 174)	1918	Virker stadig	S	K (F fra 1948)	V
Silkeborg Seminarium: (Optaget i 1995: 174)	1886	Virker stadig	P	M (F fra 1898)	V
Skive Seminarium: (Optaget i 1995: 145)	1952	Virker stadig	P	F	N
Skårup Statsseminarium: (Optaget i 1995: 174)	1803	Virker stadig	S	M (F fra 1919)	Fyn
Sorø Forskoleseminarium:	1913	1918	P	K	S
Statens Seminarium for Småbørns-lærerinder i Vejle:	1893	1972	S	K	V
Tønder Statsseminarium:	1920	1991	S	F	S
Varde Forskoleseminarium:	1899	1915	P	K	V
Vesterborg Præstegaardsseminarium:	1802	1832	P	M	S
Vesterbros Seminarium:	1883	1904	P	M	Ø
Vordingborg Seminarium: (Optaget i 1995: 156)	1882	Virker stadig	S	M (F fra 1898)	S
N. Zahles Seminarium: (Optaget i 1995: 232)	1860	Virker stadig	P	K (F fra 1956)	Ø
Aalborg Seminarium: (Optaget i 1995: 232)	1960	Virker stadig	P	F	N
Århus Fællesseminarium: (Optaget i 1995: 311)	1989	Virker stadig	P	F	V
Århus Seminarium:	1909	1989	P	K (F fra 1935)	V

Et kapitel af nedlæggelsens saga

Som det huskes 5 år efter.

Forspil

Der var trængsel på gangen i Frederiksholms Kanal 26 den 7. februar 1988, for der var afskedsreception for den nu 70-årige Tage Kampmann, der havde været bannerfører for lærerseminarierne gennem en generation.

Han skulle følgelig forlade sin post som sagkyndig i ministeriet i læreruddannelsesspørgsmål. Der blev holdt mange taler. Også minister Bertel Haarder tog ordet, og stående på en stol fremhævede han Tage Kampmanns indsats omkring seminarieplanlægningen. Så skete der et spring i ministerens tale, og næsten direkte henvendt til de forsamlede seminarirektorer sagde han, at tiden nok var inde til igen at søge nye samarbejdsformer mellem seminarierne, også blandt de københavnske!

Bertel Haarders talespring var afledt af, at der i dagspressen havde været forlydender om, at lærerseminarierne igen skulle holde for i de stadigt tilbagevendende ministerielle nedskæringer, fordi de sidste prognoser pegede på, at der i 90'erne ville være et overtal af lærere på et titusindtal, så »produktionen« måtte begrænses nu!

Jeg drøftede senere, ved en uformel lejlighed, sagen med Torben Krogh (Frederiksberg Seminarium), der var den af mine kolleger, jeg følte mig mest på bølglængde med. Men Torben Krogh replicerede, at efter hans skøn var denne opfordring et anliggende for bestyrelser og ikke for rektorer. Og derved blev det.

Senere drøftede vi sagen i rektorforsamlingen, hvor jeg på det tidspunkt var 1. sekretær. Herfra husker jeg en bemærkning fra min kollega i Ribe, Niels Kyndrup, der henstillede til »herremændene« i kredsen (rektorerne fra de store københavnske seminarier), om at vise tilbageholdenhed, så der også kunne blive brød til »husmændene« i det jyske. Mødet endte dog med, at forsamlingen ville afvente en budgetdrøftelse, der skulle finde sted i ministeriet i løbet af det forår.

Da vi kom hen i maj måned (1988), blev det bestemt, at rektorforsamlingens lille administrationsudvalg skulle bemyndiges til at føre budgetdrøftelsen i ministeriet, og efter dette møde skulle udvalget orientere sekretariatet, der havde ansvar for evt. mødeindkaldelser. Aftalen blev derfor, at udvalget skulle mødes med mig på Jonstrup umiddelbart efter mødet. Men da tidspunktet kom, blev jeg ringet op af en af deltagerne, der sagde, at udvalget var blevet enige om at rejse hjem straks,

Sagsforløbet

Den 30. august 1995 er det seks år siden, seminariet modtog det famøse brev med den såkaldte planskitse, der skulle sætte punktum for Jonstrups 35-årige tilstedeværelse i Lyngby.

I den anledning bringer vi kammeradvokatens gennemgang af strukturen af nedlæggelsesforløbet, således som den er gengivet i »Ugeskrift for retsvæsen (UFR)« nr. 21, 1993, p. 322 ff.

Esbjerg seminariums erstatningssag mod ministeriet. Som bekendt hævdede Esbjerg, at deres sammenlægning med Ribe seminarium var et brud på Grundlovens ekspropriationsbestemmelse, idet der her var tale om en privat institution, som staten selvsagt ikke uden videre kunne skalte og valte med. Sagen blev prøvet både ved landsretten og højesteret, og her følger kammeradvokatens sagsfremstilling:

»Forslaget byggede på en ministeriel skitse, dateret den 30. august 1988, og blev fremlagt i forbindelse med finanslovsforslaget 1989; iflg. skitsen var planen at sammenlægge Ribe med Tønder i sidstnævntes bygninger, således at det »nye« seminarium fik tre hold (spor), medens det ene af ialt to hold i Ribe skulle tildeles Esbjerg, der herved ville få tre mod hidtil to hold.«

»Ministeren nedsatte tre regionale udvalg, der fik til opgave at gennemgå skitsen i enkeltheder og evt. pege på andre muligheder. Af bemærkningerne til det fremsatte lovforslag fremgår, at ministeren havde lagt det regionale udvalgs udtalelse til grund.«

For Jonstrups vedkommende stillede sagen sig, som bekendt, anderledes. I planskitzen skulle Jonstrup nedlægges og dets bygninger stilles til rådighed for handelsskoleformål. Men det regionale udvalg for Sjælland anbefalede, at Jonstrup skulle bevares, og i stedet skulle Frederiksberg seminarium nedlægges. Lovforslaget ændrede det hele til, at Jonstrup skulle sammenlægges med Blaagaard i dettes bygninger, og derved blev det.

For at fastholde uvildighed følger her kammeradvokatens (ministeriets) beskrivelse af formålet med nedlæggelserne, endnu engang fra UFR:

»Formålet med forslaget er mere konkret dels at opnå besparelser på driften af seminarierne ved at reducere udgifterne til administration og bygningsdrift, dels at skabe et forbedret fagligt-pædagogisk miljø ved, at alle seminarier så vidt muligt kan optage mindst 3 hold om året. Seminarier med mindst tre spor vil også lettere være istand til at bære de betydelige generelle besparelser (på 2-3 pct. om året), som er planlagt for de kommende år, uden at det går ud over undervisningens kvalitet.

Forslaget indebærer, at 24 lærerseminarier reduceres til 18 (s. 323).«

S. 323 anføres det videre: »Ved lovforslaget påregnedes en samlet besparelse i driftsudgifter til seminarierne på 27.8 mio. kr., hvoraf 2.1 mio. kr. henførtes til sammenlægning af Ribe Statseminarium med Esbjerg seminarium (og amtskommunernes overtagelse af HF-huset i Ribe).«

For Jonstrups vedkommende påregnedes en besparelse på 3.4 mio. kr.

Esbjerg seminarium tabte i begge instanser. – Og Jonstrup blev nedlagt.

fordi der var blevet meddelt, at en af de nærmeste dage ville en halv snes rektorer få besked om enten nedlæggelse eller sammenlægning.

Dagen efter havde vi modtagelse af vores nye studerende på Jonstrup. Efter denne herlige dag modtog vi besked om, at Jonstrup skulle sammenlægges med Blaagaard under henvisning til seminariets gode lokaler, der kunne anvendes til andet formål – handelshøjskoleformål!

Jeg sammenkaldte straks formændene for vore udvalg samt øvelsesskolens leder og forelagde dem sagen, og spurgte, hvordan vi nu bedst angreb den sag. Vi blev enige om at indkalde alle til et fællesmøde i kantinen, med det ene punkt på dagsordenen »Meddelelse fra rektor«.

Slutspillet

Afslutningen på nedlæggelsens saga begyndte med en artikel i lederform i »Folkeskolen«, hvor redaktøren foreslog, at seminarierne skulle gøres til mastodontseminarier med 10–12 spor.

Jeg var oprørt og skrev et læserbrev og spurgte, hvad meningen med dette forslag var? Specielt da DLF altid havde været den politisk tilbageholdende part i drøftelsen om udvidelsen af seminarierne.

Jeg fik det svar, at seminarierne skal have en vis størrelse, for at der kan skabes et studiemiljø. Harmfuld blev jeg, da ministeriet senere lod meddele, at der nu var bevilget 240 mio. kr. til ny- og ombygninger på seminarierne for at skabe plads til flere studerende.

Jeg skrev herefter en harmdirrende artikel til »Politiken«, der gav den overskriften »Seminarielukning, hovedløs beslutning – nu skal der udvides igen.« Jeg sendte artiklen til de politiske partier, som havde sæde i finansudvalget eller var med i forliget om seminarierne og bad dem svare på, om de havde støttet bevillingen på de 240 mio. kr.

Jeg modtog svar fra politikerne, og de gengives i resuméform:

Den socialdemokratiske gruppe henviste til deres ordfører, Frank Jensen, som svarede: »Jeg forstår godt din harme og deler den. Om vi vil udvide kapaciteten og få genåbnet nogle af seminarierne, det spørgsmål har jeg stillet undervisningsminister Ole Vig Jensen. Svaret var nej. Den nuværende regering er dannet på det princip, der siger, at alle indgåede forlig fra før regeringsskiftet skal respekteres. Skal der ske ændringer i forliget, kræver det forligspartners accept. Sådan er det også med det dårlige og uacceptable seminarieforlig af 89/90.«

Hanne Severinsen, Venstre: »Jeg forstår udmærket dit brev. Jeg synes også selv,

at forliget og forløbet om det er noget af det mest modbydelige, jeg har været ude for. Jeg tror, at alle vi, der var med i det forløb, har lært af det. Det kan godt være, at vi overvejer at presse på overfor Ole Vig Jensen, mht. om visse af seminarierne burde reetableres, men jeg er nødt til først at drøfte det med min folketingsgruppe. Men jeg er bange for, at løbet er kørt. Vi havde dengang de bedste intentioner, men der var givet også for mange kokke om beslutningen, så der står vi altså nu.«

Fra Lisbeth Pilegaard, der er ordfører fra Det radikale Venstre, fik jeg at vide, at partiet støtter oprettelsen af flere uddannelsespladser, og at de skønner, at der ikke er basis for at oprette flere institutioner.

SF's Jes Lunde meddelte mig, at partiet havde stemt for bevillingen, fordi de prioriterer en øget uddannelsesindsats højt, og lærersituationen tyder på gode beskæftigelsesmuligheder fremover.

Kristeligt Folkeparti meddelte ved Merete Due Jensen, at hun godt forstod min harme.

Jan Køpke Christensen fra Fremskridtspartiet takkede for brev og artikel, som han havde læst med interesse og meddelte, at det ville indgå i det videre politiske arbejde.

Den konservative Hans Engell henviste til partiets uddannelsesordfører Eva Møller, som havde undersøgt sagen om de øgede bevillinger til seminarierne. Hun udtrykker forståelse for, at det opleves ulogisk, at der først nedlægges seminarier og derpå udbygges andre. Jeg kan dertil kun sige, at det desværre ikke er let at udarbejde pålidelige fremskrivninger over behovet for arbejdskraft. Hun tilføjer, at intentionerne bag seminarieforliget var at sikre, at alle seminarier blev mindst 3-sporede (der var ingen øvre grænse).

Jonstrup Statsseminariums fremtid i Lyngby

Har Jonstrup Statsseminarium en fremtid i Lyngby, som regional/global pædagogisk højskole? Et rundspørge til lokalpolitikere i Lyngby, samt Lyngby kredsens folketingskandidater.

Nærum, den 26. september 1994

Kære Kaj Bonde!

Vedr.: Har Jonstrup statsseminarium en fremtid i Lyngby

Jeg har i forbindelse med det stillede spørgsmål læst beretningen for perioden 26-6-1993 til 25-6-1994, der også omfatter indlæg om Jonstrup's fremtid.

Ole Vig Jensen's svarbrev af 28. september 1993 på hele spørgsmålet om seminarier i det hele taget viser ingen imødekommenhed – faktisk kun en »låst dør« – der savner visioner i retning af: at åbne for en debat om regionale muligheder f.eks. i Lyngby.

Her mener jeg, at dit brede bidrag til en debat af 9. august 1993, kan være lede-tråden, fordi det er meget visionært.

Lad mig her først nævne fra beretningens side 79: H.C. Andersen, Grundtvig og Kierkegaard og de folkelige bevægelser knyttet til kirken, fag- og andelsbevægelsen. Debatten om fremtiden vil her have et rigtigt udgangspunkt.

Dernæst fra side 78 om at behandle almene spørgsmål af karakteren: Hvad er et menneske? Hvad er et barn, en ung og en voksen? Hvad er en arbejder, en leder og en lærer? Hvad er en dansker, en europæer og en verdensborger?

Specielt disse emner er egnede til en seminarieundervisning for tillidsmænd i fagbevægelsen, arbejdsledere og arbejdsgivere som overbygning på disse 3 gruppers interne (ofte sekteriske) uddannelser.

Derfor er mit svar, at der er behov for en central og decentral seminarieuddannelse (eller andet navn for uddannelse) *ikke mindst* i en stadig mere dynamisk hverdag for os mennesker.

Sprog og kultur er der også *meget* brug for. Vi må lære om hverandres hverdag også af hensyn til samhandlen landene imellem – ja her mener jeg kontinenter imellem.

Jeg vil være villig til at uddybe mine meninger, hvis der måtte være ønske herom.

*Med venlig hilsen
Hans Jørgen Jensen*

Tænk videre!

Af formanden for
Det konservative folkeparti
Torben Rechendorff, MF

Selv om de fleste lærere i den danske folkeskole er hårdhuede folk, og selv om læreruddannelsen for en del af os førte til »noget andet« end just folkeskole, vil det altid være sådan, at »mit seminarium« bliver stående som noget særligt. Således mener jeg stadig, at KFUM's seminarium på Frederiksberg (med Aage Nørfelt som forstander og en skare fortræffelige lærere) simpelt hen var *seminariet!*

Derfor glædes jeg også over – hver gang jeg passerer seminariet på Nyelandsvej – at der fortsat uddannes lærere på stedet!

Og derfor forstår jeg også til fulde, at mennesker, der har gået på et af de seminarier, der måtte lade livet under det pinagtige nedlæggelsesraid, seriøst overvejer om det dog ikke var muligt at genoplive det nedlagte seminarium eller evt. etablere beslægtede aktiviteter »i huset«.

Seminarieforliget binder os vel stadig. På den anden side: verden går naturligvis videre! Børnetallet, kravene til folkeskolen og til efteruddannelsen, råbet om mere sammenhæng mellem det danske, det europæiske og det globale bliver alt sammen stærkere og stærkere.

På den baggrund forekommer det mig inspirerende, at mennesker med nær tilknytning til Jonstrup-virkeligheden forsøger at tænke en smule længere end til næste årsskifte. Jeg har studeret ideerne om at reetablere Jonstrup statsseminarium som en art regional/global pædagogiske højskole og er egentlig ganske fascineret af tankerne.

For god ordens skyld: jeg udsteder ikke politiske løfter. Heller ikke jeg tror, at der er aktuelle muligheder for at fravige seminarieforliget. Alligevel synes jeg bestemt, man skal fortsætte overvejelserne i den kommende tid.

Hvem siger forøvrigt, det i så fald skal være et statsforetagende? Gode ideer er i dette land ganske ofte realiseret udenfor de statslige rammer!
Held og lykke med tankevirkomheden...

Den 12.4.1995

Meddelelse fra den socialdemokratiske gruppe
i kommunalbestyrelsen i Lyngby v/ Liss Kramer Mikkelsen:

»Gruppen kan helt og fuldt tilslutte sig de synspunkter, der er fremført i partiets folketingskandidat Hans Jørgen Jensens bidrag.«

11. august 1994

Kære Kaj Bonde

Tak for bog og brev.

Jeg kan i enhver henseende tilslutte mig de svar, du allerede har modtaget af min efterfølger, Ole Vig Jensen.

Jonstrups bygninger udnyttes særdeles intensivt, og jeg ser ingen grund til at skabe endnu flere problemer ved også at nedlægge det, der *nu* foregår dér.

*Med venlig hilsen
Bertel Haarder*

København, den 18. aug. 1994

Kære Kaj Bonde!

Tak for Dit brev og den medfølgende beretning om Jonstrup. Jeg skal allerførst slå fast, at jeg ikke som industri- og samordningsminister kan give en politisk kommentar til skoleområdet. Men jeg vil som partiformand i CD gerne kommentere Din artikel: »Forslag til forsøg med Jonstrup Statsseminarium«.

Det globale sigt – at også læreruddannelserne skal have en international standard – er en god idé og stemmer godt overens med CDs holdninger til det fælleseuropæiske samarbejde. At der i de følgende år bliver brug for flere folkeskolelærere kan også CD se af statistikken, men dette behov taler vel ikke specifikt for Jon-

strup? Andre nedlagte seminarier kunne også med det øgede behov som begrundelse ønskes genåbnet.

Når Jonstrup alligevel er interessant, skyldes det naturligvis den plads, der bliver til rådighed igen i 1995. Og vigtigst: At den geografiske placering giver mulighed for en central og dog landmæssig placering af de højere uddannelser, der omtales i Din artikel.

Jeg er altså enig med Dig i, at der i Jonstrup ligger nogle gode muligheder. For mig er det dog det internationale præg, der er spændende. Og jeg synes derfor ikke, skolen nødvendigvis skal være en *regional* højskole.

Du ønskes under alle omstændigheder held i Dine bestræbelser.

*Med venlig hilsen
Mimi Jakobsen*

Søllerød, den 18. august 1994

Kære Kaj Bonde

Tak for dit brev, som jeg på grund af sommerferie, diverse rejser og andet desværre først nu får svaret på. Her er mit svar, som du godt må bruge i jeres jubilæumsskrift:

»Forslaget om, at det gamle Jonstrup statsseminarium reetableres som en pædagogisk højskole appellerer til mig. Både følelsesmæssigt og rent rationelt.

Jeg tillægger traditioner og historie stor betydning. Det giver rødder – og rødder giver blomstring og liv. Da samtidig forslaget om nye aktiviteter på Jonstrup virker fremtidsorienteret og innovativt, appellerer det som sagt til mig.

Undervisningsministeren har ikke åbnet mulighed for genåbning af Jonstrup som seminarium. Det forstår jeg godt. For mange andre steder i landet har man haft tilsvarende, smertelige lukninger, og en ansvarlig minister bør afholde sig fra at udstede løfte uden dækning.

Men forslaget om at lave pædagogisk højskole på Jonstrup synes jeg man skal arbejde videre på. For det vil kunne gøre viften af uddannelses tilbud i vores del af landet bredere.«

*Med venlig hilsen
Bjørn Elmquist*

Jonstrup Statsseminarium – som regional global pædagogisk højskole

Med interesse har jeg læst forslaget om at samtænke den lokale og globale udfordring. For mig er der ingen tvivl om, at vi står over for tre udfordringer. Den første er vor lokale udfordring. Jeg tror, vi vil opleve et stigende engagement i vort nærmiljø. Beslutninger overbeviser og engagerer nu engang bedst, hvis de træffes nær på den enkelte borger. I Danmark har vi en fornem tradition for decentralisering. Den må bringes til at fungere bedst muligt.

Det decentrale kan imidlertid ikke stå alene. Vi har også en europæisk dimension. Efter Berlin-murens fald og de efterfølgende begivenheder har vi endelig fået mulighed for at få et helt i stedet for et delt Europa. Den store udfordring bliver at åbne EU for de tidligere kommunistiske lande i Østeuropa. En politisk udfordring. Men også en folkelig og uddannelsesmæssig. Både erhvervsmæssigt og folkeligt bliver vi stillet over for store udfordringer i de kommende år. Jeg tror, Østersøen har mulighed for at blive et fredens og samarbejdets hav i de kommende år. Det kræver imidlertid nytænkning – også på det uddannelsesmæssige område. Der er et stort behov for uddannelse i de tidligere kommunistiske lande. I de baltiske lande er der et stort ønske om at orientere sig mod Skandinavien. Som en fra Lithauen sagde til mig: I mange år har vi hørt under én stormagt, Sovjetunionen. Nu ønsker vi ikke at blive afhængige af en anden stormagt, nemlig Tyskland. Derfor ønsker vi tættere kontakter til dit land, Danmark. Denne udfordring skal vi naturligvis tage op. Også uddannelsesmæssigt. Også når man drøfter fremtiden for Jonstrup Statsseminarium.

Vi indfanger ikke hele virkeligheden, hvis vi kun tænker nationalt og europæisk. Vi må også tænke og handle globalt. Det menneskeligt rigtige – at fremme en menneskeværddig udvikling i den tredje verden – er også det politisk kloge. Det er en ulykke for alle parter med store folkevandringer. Den rigtige løsning er, at de forskellige folkeslag får mulighed for at leve deres liv i frihed, fred og med håb i deres respektive lande. En rigtig, men ingenlunde enkel målsætning at realisere, som verden ser ud i dag. Vejen frem er både en global dialog og den rigtigt udformede udviklingshjælp, koordineret med at vi i Vesten åbner vore markeder. Men også i denne proces er uddannelse og kulturelt samarbejde væsentlige nøgleord.

Dermed er vi tilbage til visionen om den regional globale pædagogiske højskole lokalt forankret. Jeg deltager gerne i videre drøftelser og overvejelser om denne spændende vision.

Flemming Kofoed-Svendsen, sognepræst, fhv. minister

Jonstrup bør have en chance!

Jonstrup seminarium bør have en chance for at blive genskabt som pædagogisk højskole.

Herfor taler:

- voksende børnetal i de kommende år,
- stigning i antallet af lærerstuderende,
- behov for generel styrkelse af kundskaber i folkeskolen,
- øgede krav til pædagogisk skoling,
- underskud af lærerseminarier i Hovedstadsområdet.

En vigtig årsag til uddannelsesrådets – og også lærerseminariernes – problemer er, at uddannelsesområdet er blevet mere statsdirigeret gennem årene. Det er ikke så meget økonomiske midler, der mangler. Der mangler frihed til at kunne forvalte dem i overensstemmelse med de konkrete behov.

Jeg mener, at der i Grundtvigs fædreland skal være frihed til at oprette og drive uddannelsesinstitutioner. Kredse af dygtige mennesker, der ønsker at oprette lærerseminarier, skal ikke hindres af skrivebordsgeneraler i Frederiksholms Kanal, eller af et »helligt« 18-tal (det nuværende antal seminarier).

Måske er det ikke »Jonstrup statsseminarium« med streg under »stats«, men et frit seminarium, befriet for statslig indflydelse, der er brug for. Men det kræver en anden indstilling til begreberne end den »sen-marxistiske«, der stadig er fremherskende blandt politiske og administrative beslutningstagere. Det kræver nemlig, at det offentlige er parat til at lade ansvaret for driften af seminarier overgå til selv-vejende uddannelsesinstitutioner, men fortsat selv vedstå betalingsforpligtelsen.

For hele Københavns amt ville en genskabelse af Jonstrup seminarium, uanset organisationsformen – statslig eller privat – være en gevist. I alt for mange år hoppede mange i Hovedstadsområdet på limpinden om »det skæve Danmark«, og accepterede, eller ligefrem tilskyndede til, at virksomheder, institutioner og menneskemateriale flyttede vestpå. Det var ikke klogt; – en hovedstad med underskud af mennesker og muligheder er – som en skole med for få lærere.

Hovedstadsområdet skal være førende med tilbud på undervisningsområdet. Jonstrup er med sin blanding af erfaring, tradition og visioner et godt bud på, hvad der skal til.

Der er altså mange grunde til at opfordre til en indsats for Jonstrups fremtid. Jeg vil ønske Jonstrups Venner fremgang og held med dette arbejde!

*Steffen Kjærulff-Schmidt, Advokat
Folketingskandidat for Fremskridtspartiet i Lyngby-kredsen*

Lyngby-Taarbæk Kommune, den 14. september 1994

Tak på opfordringen til den konservative gruppe om deltagelse i en spørgeenquete i jubilæumsskriftet i anledning af Jonstrups 40 år i Lyngby. Jeg må desværre på gruppens vegne meddele, at vi ikke kan deltage.

*Med venlig hilsen f. Helle Nielsen
Helle Mulich*

21.10.94

Olav Lilleør, sognepræst
kommunalbestyrelsesmedlem
Lyngby-Taarbæk (V)

Pædagogisk højskole i Lyngby-Taarbæk

Ud fra en lokal-politisk betragtning kan jeg kun hilse tanken om en pædagogisk højskole i Lyngby-Taarbæk velkommen. At tanken om at genoplive Jonstrup Statsseminarium skulle være en død sild, sådan som Ole Vig Jensen synes at mene, er jeg ikke enig i.

På landsplan er det kun et spørgsmål om det rigtige politisk flertal, på det rigtige tidspunkt.

Idag kan alle se, at nedlæggelsen af Jonstrup var hul i hovedet. Medio oktober 1994 kunne TV-avisen således oplyse, at for at imødekomme behovet for læreruddannede frem mod år 2000, vil det være nødvendigt at afsætte 100 mio. til udbygning af eksisterende seminarier i Storkøbenhavn og i Århus.

En udbygning af den folkeskole-relaterede læreruddannelse er i øjeblikket nok det, der trænger sig mest på. Men det gør kun tanken om en »overbygning« til den eksisterende læreruddannelse – en pædagogisk højskole – endnu mere aktuell. Mit kendskab til de nuværende efteruddannelsesmuligheder på Lærerhøjskolen Emdrupborg med tilhørende og eventuel afsluttende cand.pæd.-eksamen, er ret begrænset, men det er mit indtryk, at de læreruddannede, som afslutter med cand.pæd.-eksamen er fortabt for Folkeskolen. Man er blevet for »dygtig« og synes ikke rigtig at Folkeskolen er sagen, når man har erhvervet en universitetslignende grad. Jeg ser her bort fra de enkelte undtagelser, som gik tilbage til Folke-

skolen og gjorde et ihærdigt og dygtigt pioner-arbejde for udviklingen af deres fag.

Men det var netop deres eget fagområde, som blev udviklet, med al respekt for det. Med afsæt i de seneste videnskabelige landvindinger, pustede man nyt liv i et gammelt stofområde. Man blev specialist og gjorde sine elever til små specialister på et enkeltområde.

En pædagogisk højskole skal hvile på et helhedssyn

Læreruddannelsen har altid taget sigte på formidling af en række grundlæggende færdigheder. Der var ganske vist en periode i kølvandet af 68-generationen, hvor der blev set ned på elementære færdigheder, som læsning, skrivning og regning og hvor man var mere interesseret i en holdningsbearbejdelse af eleverne (og hinanden), men den epoke synes nu at være ved at klinge ud. Det forhold, at en undersøgelse for nylig har påvist, at danske skolebørn generelt læser dårligere end børn i de lande, vi ellers plejer at sammenligne os med, har vel også gjort sit til en re-vurdering af de didaktiske overvejelser m.h.p. en mere målrettet indlæring.

Ligesom seminarierne må være lagt an på helhedssyn og dannelse, mere end ud-dannelse i fagspecifik forstand, sådan bør en pædagogisk overbygning/højskole hvile på den grundopfattelse, at mennesket er en helhed.

Ideologiske helhedsløsninger har været ødelæggende

Det afgørende bliver selvfølgelig, hvilke helheder der tænkes i. Ideologiske helhedsvisioner eller utopier er der ikke længere brug for. Her mod slutningen af det 20. årh. kan vi konstatere, at intet er mere ødelæggende for et folk end ideologiske helhedsløsninger. Jeg tænker på den globale vision om en international kommunisme og den stortyske drøm om en verdensomspændende national-socialisme (nazisme), som jo langt fra er hinandens modsætninger, men tværtimod to alen ud af samme lede stykke. Sporene skræmmer.

Det gale ved det 20. årh.'s internationale og altødelæggende ideologier var hverken, at der blev tænkt internationalt eller i helhed, men at man ikke havde gjort sig klart, hvad det vil sige at være menneske. Man førte sig frem som frelser af menneskeheden, men var aldeles ligeglad med det enkelte menneske. Jo, sporene fra Ø-havet Gulag og KZ-lejrene skræmmer.

Mennesket er en blanding af støv og ånd

At gennemtænke, hvad det vil sige at være menneske, er ikke blot en opgave for

den enkelte – i værste fald: kamoufleret politisk virksomhed, vi kunne også kalde det kunstigt åndedræt til genoplivning af skrottet ideologisk tankegods fra det 19. og 20. årh.

En pædagogisk højskole ville være en ideel ramme eller overbygning, ikke blot til læreruddannelsen, men til snart sagt alle former for uddannelse.

Når jeg ser mig om i Lyngby-Taarbæk kommune, er vi ganske godt forsynet med uddannelses tilbud. Jeg nævner i flæng:

DTU – Danmarks Tekniske Universitet

VUC – Voksen Uddannelses Center Øresund

Lyngby Tekniske Skole

Virum Amtsgymnasium

Skovtofte Socialpædagogiske Seminarium

De unge, som står overfor at skulle vælge en uddannelse, er nødt til at vælge noget fra. De er nødt til at være selektive. Konkurrencen er hård, og det gælder om at dygtiggøre sig – uanset hvilken form for uddannelse, der vælges.

Det kan ikke undgås, at noget går tabt i et uddannelsesforløb. Der er nemlig ikke tradition for at tænke i helhed, inden for de kompetencegivende uddannelser. Der er heller ikke tid til det. Undervisningsplanen er for stram og undervisning, der ikke er strengt fagrelateret, føles som tidsspilde.

Danmark har noget at byde på

Det er her, en pædagogisk højskole skulle sætte ind. I Grundtvigs, H.C. Andersens og Søren Kierkegaards fædreland ville det være naturligt at tilbyde – for mig gerne obligatoriske – kurser for færdiguddannede ingeniører, socialpædagoger, folkeskolelærere, cand.mag.'er og læger.

Kurser, som på et højt fagligt niveau gør alvor af det menneskesyn: at mennesket er en helhed, sammensat af støv og ånd, for at sige det med Grundtvig.

Vi har nemlig, også i international forstand, noget at byde på her i Danmark. Hvorfor kommer alverdens studenter til Danmark for at studere Grundtvig, H.C. Andersen og Kierkegaard? Det er bl.a., fordi vi her har et bud på, hvad det vil sige at være og tænke internationalt.

Et internationalt uddannelsesmiljø

Ægte international tænkning forudsætter, at man fordyber sig i sine egne rødder. Danskeren i de danske. Afrikaneren i de afrikanske. Kineseren i de kinesiske. Ikke den overfladiske og fladpandede form for internationalisme, som for tiden prædi-

kes fra alle gadehjørner, som går ud på, at hvis vi bare forkaster alle rødder og traditioner og glider ind i den multietniske utopi, vil alle modsætninger smelte sammen i global samdrægtighed. Altså et knæfald for den gamle politiske ligheds-ideologi, som har kostet folkene så dyrt, især i Øst-europa.

Ægte international tænkning betyder respekt for denne verdens folk og lader sig kun praktisere, hvis man respekterer sit eget udgangspunkt, sine egne rødder.

Ægte international tænkning anerkender, at til et bestemt folk hører et bestemt sprog. Hvis man gør sig forhåbning om at ville forstå et andet folk, må man først og fremmest sætte sig ind i det pågældende folks sprog.

Sproget er nøglen til forståelse for, hvad der rører sig i et andet folk. Heraf følger sansen for, at hvert enkelt menneske har en historie i historien, altså ikke kun en nutid, men også en fortid.

Piet Hein har sagt i et skarpsindigt Gruk:

Mennesket
er ingen
ener
men en tvivlsom
sum af
gener

Skarpsindigt, javel, men heller ikke andet. At reducere mennesket til en sum af gener, er netop en reducere af mennesket, en opgivelse af den for tanken langt mere inspirerende og udfordrende tese, at mennesket er en helhed, sammensat af støv og ånd.

Den givne helhed – en mærkesag

En pædagogisk højskole i Danmark skulle gøre det til sin mærkesag i ind- og udland at forstå mennesket som en helhed i en på forhånd given helhed. I modsætning til det kliniske ideal, der mere end 100 år har behersket den vestlige halvkugle – på godt og ondt – nemlig den forskende videnskabsmands objektive betragtningsmåde. I laboratoriet sættes den neutrale objektivitet i højsædet – og med rette; i menneskelivet gælder det om at forstå med hjertet og tænke i helheder. Ikke de kunstigt skabte, af mennesker arrangerede, ideologiske helhedsopfattelser, men de givne helheder, som findes og foreligger overalt i verden i form af familie, land, folk, sprog og historie.

En fordybelse i de dele ville kunne skabe et ægte internationalt uddannelsesmiljø, med vægt på den klassiske højskoleide uden afgangseksamen, men med oplysning om og afklaring af det altid nærværende spørgsmål: Hvad det vil sige at være menneske?

Olav Lilleør

Forsøget – Loven og Ministeren

Forsøget vil berøre nedenstående lovbestemmelser (lov nr. 410 af 6. juni 1991)

Paragraf 1, stk. 2, nederst ændres til: »... personlig udvikling, ved at give uddannelsen en international, global dimension.«

Paragraf 2, stk. 2, litra 2 ændres til: »... Uddannelsen varer 4 år og består af en 1. del på 3 år og en 2. del af 1 års varighed.«

Paragraf 2, stk. 2, litra 2 suppleres med: »... og kristendomskundskab (med en global etik som den er udtrykt i FN pagten og dens konventioner)...«

Paragraf 2, stk. 2, litra 2 suppleres med: »... /samfundsfag, geografi samt antropologi.«

Paragraf 2, stk. 2, litra 5 udgår.

Paragraf 2, stk. 3 ændres til: »1) Særlig uddannelse i 1 af folkeskolens fag (linie fag), samt en udslusningsperiode.«

Paragraf 2, stk. 2, suppleres med ny litra 6) med ordlyden: »Efter bestået 1. del har den studerende ret til at søge optagelse på DLH eller et universitet for at erhverve en Master Of Education i et af 1. delens fag.«

Paragraf 20 tilføjes: «6) Lov om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier af 15.2.1989.«

Epilog

*Jonstrup og lovgiverne.
Dette afsnit er hentet fra efterordet i Til Duelige
Skoleholderes Dannelse. København 1992.*

Jonstrups betydning ligger i, at her er byggestenene for dansk læreruddannelse blevet gennemprøvet. De har derved vist deres styrke, således at ingen nutidig eller fremtidig lovgiver for læreruddannelsen kan undlade at tage stilling til dem. Lad os sætte navn på disse byggesten, selvom hjørnestenen endnu ikke er kommet på plads:

- Undervisningen på seminariet skal være gratis.
- Uddannelsen skal stå åben for alle, uanset geografisk, social, religiøs, kulturel eller politisk baggrund.
- Undervisningsindholdet skal være af almen karakter.
- Undervisningens fagkreds (dannelsesmidlerne) skal have bredde.
- Der skal være fag både for hoved, hånd og hjerte.
- Teorien skal være nært knyttet til praksis, hvorfor der skal være nogle øvelses-skoler knyttet til seminarierne.
- Uddannelsen skal give ret til at søge stilling i den offentlige skole.
- Undervisningen skal være under offentligt tilsyn og afsluttes med en prøve eller eksamen, hvor en ensartet karakterskala anvendes.
- Eksamensformen skal svare til undervisningsformen.
- Selvvirksomhedsprincippet, de selvstændige studieformer, skal fremmes, og fællesskabets muligheder for social læring skal bruges og styrkes.
- Lærere og studerende skal have indflydelse på deres arbejdssituation og på undervisningens tilrettelæggelse og styring.
- Arbejdet skal være rationelt tilrettelagt med en fast fordeling af arbejdstid og fritid, således som det bl.a. er udformet i lektionsplaner med læseplaner og skoleskemaer.
- Undervisningen skal kvalificere til børne-, ungdoms- og voksenundervisningen.
- Uddannelsen skal indeholde en mulighed for faglig fordybelse. (Speciallæsningen blev en forløber for den senere liniefagsundervisning.)
- Forsøg er nøglen til forandring og fornyelse.

Men hvad med fremtiden? For endnu mangler hjørnestenen i filantropisternes utopi fra 1790 om uddannelse af duelige skoleholdere: Det universitære niveau. Men den er måske ved at komme på plads under begrebet Danmarks Pædagogiske Højskole, med lærerhøjskole, fælles bibliotek og forskningsinstitut. Til sidst mangler vi kun lærerseminarierne, der kan få en fremtid som nye amtsregionale pædagogiske højskoler, hvor grund-, efter- og videreuddannelse er et sammenhængende hele. Måske kan Jonstrup finde sin plads i et sådant nyt seminariebillede?

Bemærkninger til lovændringsforslag:

Paragraf 1, stk. 2: »Den almene begrundelse for forslaget er dannelsens nye virkelighed – jvf. hæftet »dannelsens nye virkelighed« Jonstrups jubilæumshæfte (204 år).

Paragraf 2, stk. 1: »Forslaget om en første del på 3 år er begrundet i fag- og prøvetrængselen på den nuværende førstedel.«

Paragraf 2, stk. 2: »Den FN konvention, der her tænkes på, er konventionen om barnets rettigheder. Når geografi foreslås genindført, må det ses i sammenhæng med, at FN idag har 185 medlemslande.«

Paragraf 3, stk. 6: »Et antal studiepladser, der modsvarer Jonstrup kollegiets kapacitet, reserveres ansøgere fra de a. fjernestliggende danske ø-samfund, b. ansøgere fra de lande, hvormed vi i Danmark har et fælles arbejdsmarked for lærere (f.eks. England, Wales, Norge og Sverige), samt c. ansøgere fra et tredie verdensland, der opnår støtte fra Danmark.«

Paragraf 9, stk. 2: »I statuten for Jonstrup fastsættes, at seminariet har en særlig opgave i at fremme et forsøgs- og udviklingsarbejde inden for læreruddannelsen, og ministeriet kan bede seminariet om at løse særlige opgaver til fremme af dette formål.«

Tragtbærererkrukken; Jonstrups nye logo?

P.V. Glob fortæller i sin bog »Fortidens spor«: »Et typisk fund fra tiden hvor de første bønder kom til Danmark er gjort i et dyssekammer, der endnu står på Jonstrup statsseminariums sportsplads vest for Dyrehaven.

Det er et firesidet stenkammer bygget af fire svære sidesten, hvor mellemrummene var omhyggelig udfyldt med flade vandret liggende stenfliser. I kammeret lå, sammen med nogle få menneskeknogler, to lerkar. Det ene var en stor lerflaske, hvor halsen manglede. Det andet var en mindre lerflaske. Disse lerkar fortæller lidt om bønderne, som byggede graven. Karrenes runde form og ornamenten viser, at de er lavet med flettede og lerbeklaskede kurve som forbillede. Andre ornamenten på lerkar efterligner bærenet.

Det har været et folk på vandring med let transportabelt husgeråd og lange vandringsveje bag sig, der til sidst nåede herop og blev bofaste...«

Masonitskabelonen i krukken forestiller det stykke af den oprindelige krukke, som mangler. Og kornaksene sandsynligvis krukken funktion. Det samspil mellem fortid, nutid og fremtid, som billedet udtrykker, angiver det pulsslag, der er i al god formidling mellem generationerne. Billedet er venligst udlånt af lokalhistorisk samling på Frieboeshvile i Lyngby, hvor krukken iøvrigt opbevares.

Konklusion

En henvendelse til Folketingets uddannelsesudvalg. V. Kaj Bonde

Jeg tillader mig herved at stille et motiveret forslag om en tilføjelse til lov nr. 410, af 5. juni 1991 »Lov om uddannelse af lærere til folkeskolen«.

Lovens nuværende paragraf 20, foreslåes udvidet med ny stk. 6, hvis ordlyd bør være som flg.: »Lov af 15/2 – 1989 »Lov om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier« ophæves.«

Som begrundelse for ovenstående skal jeg tillade mig at anføre, at Jonstrup statsseminarium ved sin nedlæggelse/sammenlægningen med Blåggård var igang med et læreruddannelsesforløb med henblik på at udvikle seminarier til pædagogisk højskole. Denne tankegang har jeg siden arbejdet videre med, og nu lokalt stillet det forslag at reetablere Jonstrup som en regional/global pædagogisk højskole. En forudsætning herfor vil være, at lov om Jonstrups nedlæggelse/sammenlægning ophæves.

I forslaget med Jonstrup som en global pædagogisk højskole indgår flg. hovedkomponenter: En faglig enhed, jvf. lovens paragraf 2, stk. 2, hvor den nævnte fagkreds suppleres med faget geografi (medhørende antropologi). En strukturel komponent, hvor første delen er 3 årig.

Nogle hovedsynspunkter vedr. den i loven anførte påkrævede landsomfattende planlægning til opfyldelse af konstaterede eller forventede behov for læreruddannelsen:

1. Seminarierne for læreruddannelsen kan ikke ses isoleret fra alle øvrige videregående uddannelser.
2. Alle seminarietyper samles under en paraplyorganisation, således at de kunstige skel mellem børnehaver, fritidspædagogik og socialpædagogiske læreanstalter slettes, ud fra den enkle betragtning, at barnet er et helstøbt menneske, der ikke bør inddeles i sektorer. – Derfor skal disse seminarier samles under et fælles begreb: Danmarks pædagogiske højskole, hvortil også DLH og universiteternes pædagogiske institutter henlægges, sammen med Danmarks pædagogiske institut, Danmarks pædagogiske bibliotek og et kommende dansk skolemuseum.

Formålet med denne sammenslutning er at højne og udvikle den pædagogiske bevidsthed gennem forskning, forskning og formidling.

Et godt studiemilieu?

Proppet til bristepunktet

Der er nu akut pladsmangel på landets seminarier, der i 1995 vil have dobbelt så mange studerende, som i nedlæggelsens fase for fem år siden.

De studerende har i den anledning udtalt sig til »Folkeskolen« nr. 11, 1995. Deres udtalelser kunne være en illustration til en lærebog i sociologi/sociometri om institutionsstørrelser og kontakt – og kommunikationsvanskeligheder:

Bettina Thårup for de studerendes råd på Frederiksberg mener, at de studerende i stigende grad bliver væk fra undervisningen, fordi det ikke er til at være på seminariet. Det er ikke særlig behageligt at være her, hverken fysisk eller socialt. Stemningen er præget af, at det er svært at kommunikere med så mange mennesker på så lidt plads. Derfor opstår der mange misforståelser og kommunikationsbrist, som fører til brok i krogene, siger hun.

Morten Fjord fra Marselisborg seminarium, siger: »Det største problem er ikke, at vi skal flytte rundt, men at seminariet er blevet så stort og kaotisk. Derfor er der mange, der snakker om at skifte til et mindre seminarium. Aarhus Fællesseminarium skal til næste studieår have 16 hold, 12 daghold og 4 aftenhold.

Ole W. Jacobsen fra DSR på Blaagaad, siger: »Når man kommer over 8 spor, går den sociale enhed i stykker. I sidste ende vil der komme dårlige lærere ud af det. Gejsten på studiet forsvinder, og der er ikke plads til den personlige udvikling, som ellers er en vigtig del af uddannelsen.«

3. Lærerruddannelsen ses som en helhed, således at grund-, efter- og videreuddannelsen danner et kontinuerligt studieforløb i lighed med de øvrige videregående uddannelser. Lærerseminarierne, samlet som ovenfor nævnt, bliver til regionale/pædagogiske højskoler, der får tildelt de særlige opgaver:
  - a. at være det pædagogisk-didaktiske uddannelsessted for de hundreder af medarbejdere inden for erhvervs-, samfunds- og foreningslivet, som får tildelt arbejde i forbindelse med efteruddannelse og omskoling af samfundets mangfoldige medarbejdere.
  - b. at være stedet, hvor der etableres et tilbud til alle vordende forældre om at få en »forældreuddannelse«, der tager fat på forældres pligter og rettigheder.

der, som opdragere og undervisere af deres børn. – Endvidere tilbydes forældre til flygtninge- og indvandrerbørn et særligt kursus, således at de bliver istand til at undervise deres egne børn i modersmål, religion og historie. Skulle andre forældre få lyst til at undervise deres børn i et eller flere fag fra folkeskolen, skal denne mulighed også stå åben.

En nærmere argumentation for Jonstrup kan sammenfattes således:

Det kan ikke være rimeligt, at et gammelt, hæderkronet seminarium skal idømmes en tillægsstraf på ubestemt tid på grund af en ministers glemsomhed, når iøvrigt rekrutteringsgrundlaget er i orden. I løbet af et årti nedlagdes tre seminarier i området; Emdrupborg, Hellerup og Jonstrup. Og Jonstrups bygninger står der, er tidssvarende og senest i 1989 fik det forbedringer for 22 mill. kroner (parkeringsanlæg, kantine og edb-faciliteter).

18

fra Mt. Maris

Formiddag	Mandag	Tirsdag	
Fra 8 til 9 =	Religiøns og Bibelske Historie	Religiøns Lærdomme Etc.	Bi
Fra 9 til 10 =		for Dags	Ca
Fra 10 til 11 =	(Historie og) Geografi	Naturlære og Natur-Historie	Da og
Fra 11 til 12 =		for Dags	
Eftermiddag	Mandag og Tirsdag		
Fra 2 til 3 =		Regning og Geometrie	
Fra 3 til 4 =		Skrivning	Hi
Fra 4 til 5 =	Syngeøvelse og Foredrag over Musikken		Ki
Fra 5 til 6 =	Haugedyrning og Syngeøvelse		
Fra 6 til 7 =	Haugedyrning (om Sommeren)		
Fra 8 til 9 =		Tysk og Regning	Li
Fra 9 til 10 =	Bibelske Historie og Catechisation		(Hil)
		Øvelse i Catechisationen. om	

Det ældste skema fra Jor